

Høringsuttalelse Fylkesplan for Troms 2010 – 2013

Bakgrunn:

KUN senter for kunnskap og likestilling (KUN) arbeider for likestilling og mot diskriminering for å fremme deltakelse, påvirkning og like muligheter for alle. KUN har siden 1991 arbeidet med analyser, prosessarbeid, undervisning, kurs, seminarer og konferanser, rådgivning, veiledning og utviklingsprosjekter (FoU). KUN har særlig arbeidet med prosjekter knyttet til levekår, lokal og regional utvikling, ressursforvaltning og ressursbaserte næringer, demokrati og samarbeid og utvikling. KUN har deltatt i flere internasjonale prosjekt og konferanser, særlig knyttet til kjønn og utvikling i nordområdene. Det er på denne bakgrunn KUN gir en uttalelse til Fylkesplan for Troms 2010 – 2013.

Likestillings- og mangfoldsperspektiv:

Norsk likestillings- og mangfoldspolitikk bygger på et integreringsprinsipp og skal gjennomsyre alle politikkområder. Mainstreaming som strategi forutsetter at ulike aktører som politikere, ledere, planleggere og tjenesteutøvere har kunnskap og virkemidler til å formidle og igangsette et systematisk likestillingsarbeid. Likestilling er grunnleggende for demokratiet ved at reell deltagelse sikres gjennom rettigheter og reelle muligheter for en bredde av befolkningen. I tillegg kan likestilling ivareta ulike andre hensyn som kompetanse- og ressursutnyttelse, reell mulighet til å velge og å bli valgt, mangfold og befolkningssammensetning for eksempel i lys av regionalpolitikken. Slik sett ser vi at likestilling både er et selvstendig mål og et middel for å ivareta andre hensyn. Vi mener at disse ulike funksjonene ikke står i motsetning til hverandre, men snarere gjensidig styrker hverandre.

Lovverk:

Vi tar i vår høringsuttalelse utgangspunkt i følgende lovverk:

- **Likestillingsloven -Kjønn**

Fremme likestilling mellom kjønnene med særlig sikte på å bedre kvinnens stilling. Kvinner og menn skal gis like muligheter til utdanning, arbeid og kulturell og faglig utvikling

- **Diskrimineringsloven - Etnisitet, religion mv.**

Fremme likestilling, sikre like muligheter og rettigheter. Hindre diskriminering på grunn av etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk, religion og livssyn

- **Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven- Nedsatt funksjonsevne**

Fremme likestilling og likeverd, sikre like muligheter og rettigheter til samfunnsdeltakelse for alle uavhengig av funksjonsevne. Hindre diskriminering. Bidra til nedbygging av samfunnsskapt barrierer og hindre at nye skapes

Fylkesplanen:

Verdigrunnlaget som planen bygger på understreker at: *”Alle innbyggere møtes med toleranse, respekt og raushet. Det legges til rette for felles oppgaveløsning, som inspirere til kreativitet og engasjement, og utløser skaperkraft og opplevelser til glede og nytte for alle i hele Troms.”*

KUN har særlig sett på hvordan dette verdigrunnlaget kommer frem i fylkesplanen.

Fylkeskommunens rolle:

Troms fylkeskommune har en rolle som veileder for kommunene i deres planoppgaver. Her bør Troms fylkeskommune gripe muligheten til å påvirke kommunene til å ta inn likestilling og mangfold på en forpliktende og konkret måte. Veiledning i forhold til likestilling og mangfold bør være et fast tema i oppstart i planprosesser og høringer.

Integrering av kjønns- og likestillingshensyn er en vesentlig oppgave for alle som arbeider for å fremme likestilling, og er den viktigste strategien for å oppnå målet om et likestilt samfunn. Integreringsstrategien innebærer synliggjøring og vurdering av de virkninger politiske beslutninger har for kvinner og menn, jenter og gutter, og hvordan tilsynelatende kjønnsnøytral politikk og forvaltning kan bidra til å opprettholde eller forsterke stereotype kjønnsroller. Det blir derfor viktig at fylkeskommunen analyserer hvorvidt de tiltakene de setter i verk eller har planer om å sette i verk får ulike virkninger for kvinner og menn. Videre bør fylkeskommunen sørge for at det de gjør ikke øker forskjellene mellom kvinner og menn.

Utviklingstrekk i fylket viser at i det i de fleste distriktskommuner er en negativ befolkningsutvikling, i tillegg til at befolkningssammensetningen endrer seg ved at antall eldre øker, mens antall yngre minker. Det er i større grad yngre kvinner enn menn som flytter fra utkantene. I tillegg vil en eldre befolkning stille andre krav til kommunale tjenester og tilbud. Disse utfordringene bør derfor settes sterkere i fokus under de ulike kapitlene i planen.

KUN sine kommentarer:

Kapittel 3 Robuste og attraktive lokalsamfunn

Hovedmål: At Troms fylke skal ha robuste og attraktive lokalsamfunn, der det er samspill mellom by og distrikt.

Nordområdesatsingen skal sikre velferd og sysselsetting i nord. Troms fylke skal være i forkant og bidra til fundamentet for framtiden. Dersom Troms fylke skal oppnå dette må en inn med et sterkere fokus på samfunnsfaglige og sosiale problemstillinger.

Innledningsvis i planen har man konkludert med at utviklingstrekk i fylket viser at i det i de fleste distriktskommuner er en negativ befolkningsutvikling, antall eldre øker, mens antall yngre minker. Offentlig sektor opplever det som vanskelig å rekruttere faglært personell innenfor utdanning, helse, pleie og omsorg, altså såkalt typiske

kvinnedominerte yrker. Dette må man ta innover seg i forhold til Nordområdesatsingen som i dag fremstår som "kjønnsnøytral". Nordområdepolitikken er preget av vilkår for næringsutvikling, hvor den sterkeste driveren er petroleumsutviklingen. Både den norske petroleumsnæringen og de tilhørende offentlige debatt- og kunnskapsarenaer er sterkt mannsdominert. Dette bidrar i seg selv til å gjøre nordområdepolitikk til en maskulin arena. KUN la i 2007 fram en rapport på oppdrag fra Arktisk råd og Utenriks departementet; "Women and Natural Resource Management in the Rural North", med norsk del rapport "Et eventyr uten prinsesser". Erfaringene viser at arktiske ressursbaserte næringer er gjennomgående mannsdominert. De kjønnsbaserte maktrelasjonene og utfordringene de aktuelle sektorene og kvinnene står over for er store.

Mangelfullt perspektiv på samfunn og et svakt samfunnsfaglig fokus i nordområdesatsingen er problematisk. Dette innebærer ikke bare at den samfunnsfaglige kunnskapsutviklingen om nordområdene i seg selv blir mangelfull. Det betyr også at samfunnsplanleggere og beslutningstakere vil ha mangelfulle analyseverktøy og forståelsesrammer for å møte utfordringer og utnytte muligheter på en måte som kommer samfunnene og befolkningen i nord til gode.

Disse perspektivene har Troms en unik mulighet, og et ansvar for å bringe inn både i fylkesplanen, i sin rolle i formannskapet i Barents regionråd og gjennom fylkets medlemskap i store europeiske samarbeidsorganisasjoner.

Videre i dette kapittelet har en tatt hensyn til urfolk og minoriteter, det vises også til Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven i forhold til universell utforming. Kjønnsperspektivet er helt fraværende bortsett fra at det på s14 står: *"Barn, ungdom og kvinner kan være viktige grupper å samarbeide spesielt med. Tilflyttere kan også være viktige aktører fordi de kan tilføre et utenforstående perspektiv"*.

For å utvikle robuste og attraktive lokalsamfunn ikke bare kan barn, ungdom og kvinner være viktige grupper å samarbeide med, de må være med i prosessene, som fullverdige aktører, ikke samarbeidsparter. Tilflyttere, norske og utenlandske, er aktører så lenge de er bosatt i fylket. Det er viktig å legge opp prosesser som sørger for at alle får en mulighet til å bli involvert, uavhengig av kjønn, alder og etnisk tilhørighet. Dette for å få et bredest mulig perspektiv på arbeidet.

Mye av arbeidet med å utvikle lokalsamfunn har vært basert på tiltro til at folk flytter dit det er arbeid å få. Arbeid er fremdeles viktig, men det er viktig å ta inn over seg at arbeidsmotivet for flytting er mindre en før. Forhold knyttet opp mot familie, sted og miljø er blitt viktigere. Folk etterspør i større og større grad lokalsamfunn som er attraktive, åpne og inkluderende. Ut fra en slik forståelse vil det viktigste man kan jobbe med i lokalt utviklingsarbeide være å framelske inkluderende sosiale miljøer hvor det er rom for ulikhet og toleranse. Det er grunnleggende at man får hindret diskriminering på grunn av etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk, seksuell legning, religion, livssyn og alder. Dette blir grunnlaget for å skape tilhørighet og stolthet hos innbyggerne.

Det er bra og viktig at Troms legger opp til å følge opp den nasjonale folkehelsesatsingen. KUN savner imidlertid at man sier noe i fylkesplanen om hva som skal gjøres for Tromsværingenes psykiske helse. Slik dette kapitlet nå fremstår, virker det som om det kun gjelder den fysiske helsen.

Kapittel 4 Miljø- og klimapolitikk

Planens miljø- og klimapolitikk-kapittel diskuterer Troms' betydning i nordområdeperspektiv, inkludert den samiske retten til naturbruk, og ser muligheten for teknologi- og næringsutvikling innen fornybar energi. Dette bør kobles til en målrettet satsing på kompetanseutvikling og kompetansearbeidsplasser for både kvinner og menn, og en innsats for å sikre mangfold i rekruttering til disse fagfeltene bør målbæres i planen om man også har samfunnsutvikling som mål.

Kapittel 5 Næringspolitikk

"Troms skal ha et utviklingsorientert, nyskapende og konkurransedyktig næringsliv med vekt på lokal verdiskaping og utvikling av nye arbeidsplasser i alle deler av fylket".

Her får vi presentert en tabell, sysselsetting fordelt på næring. Denne tabellen burde vært kjønnsdelt, for å vise til utfordringen i Troms.

Norge har et av de mest kjønnsdelte arbeidsmarkedene i Europa, dette gir utfordringer både i forhold till rekruttering til bosetting og utvikling av nye arbeidsplasser. Primærnæringen står sterkt i Troms, disse næringen er tradisjonelt mannsdominerte, det samme er petroleumsvirksomheten. I fylkesplanen fremstår petroleumindustrien som svært viktig for landsdelen og nordområdesatsingen. En tror at den vil være med å skape et variert og robust næringsliv. Skal en oppnå dette må en se på det kjønnsdelte arbeidsmarkedet. Spesielt i forhold til utvikling av nye arbeidsplasser/arenaer for eksempel petroleum bør man ha et bevist forhold til likestilling og mangfold, men en bør også ha det i forhold til allerede etablerte næringer, jordbruk, fiskeri, oppdrett etc. En ønsker ved tildeling av konsesjoner å stille krav om utbyggingsløsninger som fremmer lokal og regionale ringvirkninger. Kanskje bør en også oppfordre til en kjønnsbalanse.

På side 26 står: *" Samisk kultur og det etniske mangfoldet i fylket vil også kunne utgjøre et verdifullt bidrag innen reiselivsnæringen".*

KUN mener at dette er et verdifullt bidrag.

Det er listet opp mange forslag til hvordan man skal oppnå målene man har satt seg i næringspolitikken. KUN savner presiseringer i forhold til kjønn og mangfold.

Kapittel 6 Kulturpolitikk

I dette kapitlet har man tatt hensyn til kravene om universell utforming, også inkludering i forhold til alder, sosial status og etnisitet er tatt inn, men fokus på kjønn er fraværende. Troms tar mål av seg til å skape seg en stor rolle i nasjonal filmpolitikk. Når en vet at denne bransjen er svært mannsdominert, burde en her ha et klart kjønnsfokus.

På side 28 står: ”*Samisk og kvensk kultur skal også være en naturlig og integrert del av det kulturtilbudet som ellers tilbys i fylket*”

KUN mener at også bør strykes. Samisk og kvensk kultur skal være en naturlig og integrert del.

Kapittel 7 Kompetansepolitikk

Troms fylkeskommune skal bidra til å heve det gjennomsnittlige utdanningsnivået og sikre relevant kompetanse i fylket.

Innledningsvis i dette kapitlet har en sett fokus på at bevisst og målrettet investering i utdanning og forskning er avgjørende for økt likestilling, sosial utjevning og samfunnets verdiskaping - og konkurranseevne. Vider i kapitlet forsvinner dette fokuset, og det kan virke som Troms satser mer på teknologi enn samfunnsvitenskap. Satsings områdene for VRI Troms er hovedsakelig tradisjonelle mannsdominerte områder. Viser her til kommentaren vi har til kapittel 3 Robuste og attraktive lokalsamfunn, forandringer i utdanningsvalg er sentralt for å bryte det kjønnsdelte arbeidsmarkedet. Fylkeskommunen bør derfor i dette kapitlet ha en strategi i forhold til dette.

Det er bra at fylkesplanen tar frafall i videregående opplæring på alvor, og er opptatt av fleksible studieløp,

Kapittel 8 Kommunikasjons- og infrastrukturpolitikk

I henhold til *Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven* legger Troms til grunn universell utforming for all samfunns- og infrastrukturplanlegging. I forhold til trafiksikkerhet, bør en ha et kjønnsperspektiv. Det er i dag altfor mange unge menn som forulykker i trafikken. KUN anbefaler Fylkeskommunen å ha dette i tankene når det planlegges på dette området, og sette i verk tiltak for å forebygge dette.